

DUŠAN MERC

Prijateljstva

Poleti je še šlo. Čeprav tudi ne. Posedal je zunaj, v parkih, pred cerkvami, počasi krožil po mestu, sem in tja srečal znanca, nekoč je bil z nekaterimi prijatelj, sedaj pa so samo še znanci. Za nikogar ni vedel, da bi ohranil prijateljstva v njegova leta. Vsi so se odtujili. Staranje je bilo pravzaprav proces odtujevanja. In odpovedovanja. Vsemu. Najprej tem ljudem. Nič niso pomagali stari spomini, stari skupni časi, sedaj pač niso bili za skupaj, nihče ni več shajal z nikomer. Tudi v tako imenovanih akademskih krogih. In če je srečal kolega z ženo, če je srečal kolegico z možem, skratka, če je srečal par, poznali pa so se tako vsi, je čutil odtujenost, odvečnost in tudi pri parih jo je zaznaval. Ponavadi je govoril samo eden, če je bilo drugače, je prišlo do nekakšnega plehkega prepričevanja, mehkega, pa vendar zo-prnega, lahko tudi zbadanja, tako da je bil pravzaprav srečen, da ni bil z nikomer v paru, da je bil sam.

Pred dvema letoma je bil še prepričan, da ne bo mogel živeti brez ženske, da mora najti žensko, pač nekoga, da bo z njim. In je bil tu in tam poskus, pa so se gospe vedno izkazale za neprimerne, ali preveč zgovorne, ali preveč tečne, oblastne, preveč uslužne, ali so ga neprestano nekam vlekale, nekaj od njega zahtevale, potrebovale denar, ali pa so mu nenehno stregle, zahtevale, da se oblači tako, kot je njim prav, ali so hotele, da se klati po teh čudnih kulturnih prireditvah, ali da gre na kak izlet upokojencev. Saj je zmogel, seveda, šel je, bilo je lahko tudi dobro. Ampak tisti stari kozli so meketali in zbijali nekakšne šale, se hvalisali, pili, neprestano pridigali, razlagali, se bahali. In gospa, s katero je bil, je sodelovala. Posebno so mu šli

na kozlanje njihovi opolzki vici, nakladanje, druženje kar tako. Potem neki samooklicani poznavalci hrane in vina in neprestano obujanje spominov, kje vse da so bili, kaj vse so videli in oh in ah, kako je bilo krasno. On bi lahko govoril samo o službi. Tam je bil ves njegov svet. Majhna bitja, ki so prihajala na svet ... Druga si je predstavljala, da bosta skupaj v domu za starčke! Norost. Ena je bila prepričana, da ga mora spreobrniti v vernika, da je to zanj pravo, da je potrebno za zveličanje. Ta trapa mu je šla skoraj na bruhanje. Takih neumnosti ni mogel tolerirati niti toliko, da bi se opravičil, da bi razhod ovil v celofan. Ostala mu je samota. In v njej je užival. Sam je razpolagal s časom, denarjem, sam je odločal, kaj bo gledal po televiziji, najraje je imel boks in bikoborbo, kar se je še vsaki njegovi občasni spremljevalki gnusilo do neba.

Poletje je milostno. Edino, kar ga je motilo, je bil nekoliko dolg dan. Vedno je imel rad noč. Ko je bil še aktiven, je rad delal ponoči. Kolegi niso imeli radi nočnih, prav tako niso bili navdušeni nad nočnimi službami. Štirideset let dela. In sedaj samota. Čista, lepa, mogočna samota. Samota je za izbrance, je počasi postajal prepričan.

Kakor je bilo poletje radodarno s svetlobo in dolgimi dnevi in toploto, tako je imela zima osvežujoč mraz, kristalne noči, dolge in samotne. Prejšnjo zimo je užival. Vedno, že od otroštva, ga je prvi sneg navdajal s posebno radostjo nad spremembo. Ozračje se je pomirilo, vse se je pridušilo in postalo enako. Lepo. In potem pomlad in sedaj pride še jesen z žarečimi barvami.

Samo ena sama zoprnost je bila, ko je postajalo mraz, ko je prihajala zima. Poleg samote, ki je velikokrat kljub vsemu tiščala, mu grozila z enako tišino, enakimi dnevi, ga priklepala na dolge poglede skozi okno, mogoče bo prišel mimo kak znan obraz, mogoče kak tihi obisk. Ženske je odpisal. S tem so same težave. Čeprav, no, bi stvar še delovala, vendar samo v obdobju potrebe po koži, po toplini, po strasti. Potem pa nikakor ne. In zato tega ni več hotel. Oba otroka, lahko se pozabi njuno omenjanje, sta se raztepla po svetu, nič ni bilo, brat je bil nekje na kmetiji, na domačiji, s tečno ženo, vse nekam pobožno in že odtujeno. Nič.

In tista druga zoprnost, ker vedno ne moreš brati, vedno ne moreš buljiti v televizijo, časopisa pa med prazniki ni, tista druga zoprnost je prihajala od zunaj. Bile so miši. Poljske miši. To ga je motilo. Prejšnje leto je vojno z njimi na pol dobil, na pol izgubil, kakor je to pri vseh vojnah. Ko je ugotovil, da so v hiši, sredi mesta, še dobro, da niso vdrle podgane, je takoj začel z iztrebljanjem zalege. V bistvu neuspešno. Najprej je kupil posebno lepilo, na katerega se miš ujame in potem ne more zapustiti lepenke, po kateri lepilo razmažeš. Ni bilo uspeha. Niti ena ni šla na limanice. Skrbno je pazil, da ni puščal človeških sledov, ki bi jih vsiljivke zaznale. Zato si je kupil tudi gumijaste rokavice. Ni mu bilo do tega, da bi se oglasil v svoji prejšnji službi, vsa ta leta je delal kot porodničar v mestni bolnici, da bi rekel za kak paket rokavic, ker mu ni bilo do tega, da bi povedal, s čim se ukvarja in kaj je pravzaprav postala njegova obsesija. Loviti miši. Kako se znebiti vsiljivih glodalcev, ki so vdrli v njegovo domovanje. Lepilo je imelo to slabo lastnost, da bi miš recimo začela sredi noči

cviliti, ujeta, in bi jo moral pokončati. Tako se je zaradi tega in tudi zaradi neuspešnosti temu načinu odpovedal. Potem je kupil mišolovko, žičnato kočico, v katero naj bi miš splezala, ven pa naj bi več ne mogla.

Najprej so bile v kurilnici, nekega jutra pa je opazil, da so morale biti tudi v kuhinji. Smeti, ki jih je imel pripravljene za v kanto na dvorišču, so bile prevrnjene, mišji iztrebki pa so ležali po vseh policah, kjer je imel posodo. Kar pomeni, da so bile povsod. To se mu je upiralo. Prepomil je vse in sklenil, da se bo brez milosti spoprijel z njimi. V trgovini s kmetijskimi in vrtnarskimi potrebščinami je kupil prave mišje pasti, na vzmet. Dve je z velikim upanjem postavil v kuhinjo. In čakal. Vedel je, da se ne bo nič zgodilo, dokler ima prižgan televizor, ki res, če ga ne gledaš, povzroča samo hrup. In takrat miši pač ni bilo na spregled. In je ugasnil televizor v dnevni sobi in bral, ko je slišal, da se je v kuhinji sprožila past. V kotu pri hladilniku je velika, močna črna miš opletala s pastjo in se je hotela znebiti. Ni bila niti ranjena, kaj šele omamljena od udarca kovinske prečke, ki se je sprostila z veliko močjo. Ni mu preostalo drugega, kakor da je šel po metlo in z veliko ihto in gnusom do samega sebe pokončal živalico. Ni mu bilo prav. Kljub temu, da je bil naravoslovec, da je poznal biološka bitja, mu ni bilo do tega, da bi miš posebno proučeval. S pastjo vred je ubito miš pometel na smetišnico in potem z velikim gnusom spustil v polivinilasto vrečko. Vedel je, da je pač uničil eno miš, da je to pravično, čeprav s tem ni rešil ničesar.

Naslednja huda zoprnost z vsiljivkami je bila prejšnje leto, ko je začelo v kuhinji nekaj neznansko smrdeti. Vedel je, da je to povezano z mišmi, ni pa si predstavljal, kako. Po dveh dneh, ko je okoli hladilnika res že neprijetno zaudarjalo, se je le lotil problema. Toliko časa je iskal, da je končno našel. Za hladilnikom se je med žičke in cevčice zapletla miš in ni mogla ven, zato je tam poginila. Zopet si je navlekel rokavice in z metlo potisnil crknjeno miš na smetišnico, od tam pa v polivinilasto vrečko. Takrat se je naučil, da mora vso hrano, vsak madež od hrane takoj odstraniti, da mora kuhinjo in ostale prostore skoraj dobesedno razkužiti.

Ker je vedel, da ima opravka z inteligentnimi živalmi, ne da bi se posebej spuščal v miš kot poskusno žival, podobno človeku, je predvideval, da se jih bo znebil tako, da pač ne bodo imele česa jesti. In bodo razumele to negostoljubnost, ali pa tudi ne, in bodo šle, izginile. Pospravil je vse, tudi časopise. In res, zdelo se je, da deluje. Kake tri tedne ni več opažal iztrebkov, nič ni slišal, mirno je zaživel v svojem domu. Potem pa je nekega dne ugotovil, da ima obglodane ovratnike srajc, ki jih je na obešalnikih obesil na cevi centralne kurjave, da bi se hitreje posušile. Torej, soprebivalke hiše so še vedno notri. Uničile so tri srajce. To ga je po malem spravljalo v obup. Pa je k sreči kar hitro prišla otoplitev, pomlad, in miši so izginile. Nekega dne je bil prepričan, vedel je, čutil je, da jih ni več.

Ta zoprnost mu je ostala živo v spominu. Zato je to leto v trgovini z gradbenim materialom kupil peno, ki se uporablja za tesnjenje oken ter se pod pritiskom razleze v vse pore in luknje v zidu. Ob prvem mrazu se je metodično

lotil tega dela in hišo zatesnil. Vedel je, da bo samoto jeseni in pozimi težko premagoval, a se bo dalo, srečanja z mišmi pa to leto ne bi rad doživel. Pripravil si je vse za zimo. Še vedno jo je pričakoval z otroškim veseljem. In jesen in zima sta bili res lepi. Ob štirih zjutraj je redno pričakal raznašalca časopisa pred vrtnimi vrati, si skuhal kavo in imel svoj obred. Do prvih poročil je prebral časopis, potem pa šel nazaj v posteljo. Najbolj prijeten del dneva. Vse v redu. In tudi miši na začetku ni bilo čutiti. Nobenih iztrebkov, vse na svojem mestu. Prav tako skrbno je pospravljaval vse, je pomislil, poleti pred muhami, pozimi pač pred mišmi. Narava. Del narave v mestu. Dokler ni preveč nadležna, ko samo veš, da je.

Zima se je začela pozno, a ostro. Nenavadno mučno ga je zdelovala samota. Ni se mogel tolažiti, da je samota odličnost duha. Nagledal se je televizije, nabral časopisa in ostajal sam. Včasih po cel dan ni slišal svojega glasu. Včasih se je zbudil pred četrto v gluho temo, obnavljal stvari, prisluškoval cesti, čakal, če zasliši kakega glodalca v svojem domu. Pa ni bilo nič. Pomislil je, da je bilo to poletje veliko potepuških mačk. Morda se je razvila v naravi znamenita enačba z dvema neznankama. Ko je veliko zajcev, se lahko prehranjuje veliko lisic, ker postane lisic preveč, iztrebijo zajce in ker ni zajcev, začenjajo izginjati lisice, ko je premalo lisic, se pojavi preveč zajcev in tako v neskončnost. Samo da so bile tukaj mačke in miši. Veliko miši pač pogojuje veliko mačk, preveč mačk pogojuje izginotje miši in ker ni miši, ne more biti toliko mačk. Te cikle je težko izračunavati, čeprav so očitni.

Vendar je bila samota vedno težja, vedno bolj ubijajoča. Nihče ga ni poklical. In ker ga ni nihče poklical, ni on klical nikogar. Ker on ni obiskoval nikogar, ni nihče obiskoval njega. In tako je bil sam. Povsem sam sredi mesta. Redno je odhajal v trgovino, si kuhal, jeseni je odkril rdeče zelje in neoluščen riž, posebno dobre konzerve s tunino, potem si je redno kuhal ričet, v katerega ni dajal mesa. Meso se mu je upiralo, tudi tisto mastno, kar imajo ponavadi stari ljudje radi, kot se je še spominjal iz otroštva, tako da je dal v ričet veliko pora, korenja in tudi zeleno, ker mu je to pomagalo pri odvajanju.

To leto je pred oknom pripravil malo ptičnico za kose in druge domovini zveste ptiče. V tla jo je zabil na takem mestu, da se je dogajanje v mali hišici videlo skozi kuhinjsko okno. V isti trgovini, kot je leto prej kupil pasti za miši, je nabavil mešanico semen za ptiče in posebno bunko v mali mrežici, ki naj bi nadomeščala loj, ki ga ptiči potrebujejo med zimo. Vendar je bil razočaran, ker se v ptičnici ni dogajalo popolnoma nič. Enkrat samkrat je videl v njej čepeti starega debelega kosa, ki pa ni nič jedel, samo čemel je notri in nato izginil. In potem nikoli več nikogar.

Opazoval se je, kako je sam, samotен. Najprej si je malo prepeval, ker pa se mu je to vedno zdelo neumno, je petje opustil. Šel si je na živce, ker je vedel, da nima ne lepega glasu ne posluha. Potem je na glas bral časopis, pa se mu je zdelo preneumno. In zelo je pazil, da ne bi na glas govoril sam s seboj, pri čemer se je bil že zalotil. Ostati normalen. V knjižnici z mlado knjižničarko tudi ni več

spregovoril, ker se mu je zdel lasten glas tuj, ker se je bal, da bi rekel kaj narobe. Nabral si je knjige, nič ni vprašal, kaj je kaj, za nasvet, saj je bilo vseeno. Pogleda in sam oceni. In potem prebere.

Potem pa se je zgodilo. Naenkrat. Začutil je, da so prišle, da so tukaj. Ples z mišmi se je začel, vse znova. Bil je vesel, da se je zgodilo. Čutil je olajšanje, ker so prišle. Ritual lovljenja in zalezovanja se je začel ponavljati. Ampak to leto ni bil niti pol toliko uspešen. Res je, bile so samo v kurilnici, tam jih je opazil. Nastavil je past, pa so samo pojedle sir ali košček slanine, ujela se ni nobena. Zelo je pazil, da je vrata vedno zaprl, da ne bi prodrle globlje v stanovanje. Ni pa bil zadovoljen, ko je odprl vrata v kurilnico, slišal njihovo prerivanje pred luknjo, v katero so zbežale, in videl samo še repe, ki so izginili. Luknje ni hotel zadelati, ker bi potem ostale notri in bi imel težave s smradom. Zato je ubral drugačno taktiko. Vsakokrat, ko je imel namen stopiti v kurilnico, je pobutal po vratih, pravzaprav potrkal, malo počakal, da so se lahko skrile, in šele potem vstopil. Tako so nekaj časa živeli v nekakšnem strpnem sobivanju, ker je vzel na znanje, da so pač njegove podnajemnice to zimo in da bodo odšle, ko bo zunaj dovolj toplo. Tam pa naj z njimi opravijo mački, če je že tako. Končno so del narave, del živega sveta in imajo pravico do bivanja. Kljub ogabnosti, škodljivosti. Potem je v samoti pomislil, da tako le ne more biti, da jih mora pregnati. Od česa so tam živele, ni vedel.

Nekega dne je sedel v kuhinji, gledal sneg in poslušal lopate ljudi, ki so čistili pločnik. Ni se pridružil sosedom, ker bi moral govoriti z njimi, ker bi se pozanimali zanj, pa kaj jih zanima, to ni njihova stvar. Ni vedel, koliko časa se ni premaknil, ko je s koticom očesa opazil, da se na tleh nekaj premika. Takoj je vedel, to so one. Od gnusa in razburjenosti bi skoraj poskočil in jo ali jih prepodil. Pa je obsedel. Končno je treba analitično videti, kaj se dogaja, ko te ni, kaj se dogaja na svetu, ko te ne upoštevajo, ker mislijo, da te ni. Žival, ne živalica je šla previdno naprej, prodirala je v prostor, nekaj je našla pri hladilniku, kar zaželel si je, da ne bi šla zadaj, da bi ne crkovala pred njegovimi očmi, videl je, kako je s sprednjimi tacami, pravzaprav skoraj rokami, prijela nekaj, kako je natančno preiskovala tisto reč, ki je sam od daleč ni razložil, in izginila. Brez sledu. Bilo mu je jasno, da so podnajemnice prodrle iz kotlovnice v kuhinjo, da obvladajo tudi ta del njegovega stanovanja. Kaj sedaj? Previdno je nastavil past. Pa se v treh dneh ni zgodilo nič. Sir je izginil, drugače pa nič. Zato je nekega večera ugasnil televizor in po tleh nadrobil nekaj ostankov polente, ki si jo je skuhal za večerjo. Čisto mirno je čakal kako uro, potem pa se je le začelo dogajati. Pridrobila je previdno in radovedno. In za njo še ena in še ena. Drugi dve sta bili manjši. Pomislil je, da je del raziskave vedno predvsem to, da se ugotovijo dejstva. Koliko je te golazni. In nedvomno se še razmnožuje! Ampak, ugotovitve so pomembne. S kolikimi živalmi ima opraviti. Zaenkrat s tremi. To je malo. Biti jih mora vsaj pet ali šest. Popolnoma negibno je čakal, kaj bo. Ogletovale in ovohavale so vse. Potem pa odšle. Ni jih bilo več. Kakor da jih nikoli ne bi bilo. Niso vsega pojedle. Zato je pospravil, počistil in uporabil

veliko čistila, ki jim mora smrdeti vsaj tako kot njemu. V naslednjih dneh se ni zgodilo nič, tudi ko je šel v kurilnico, ko je potrkal, ni bilo nič. Zdelo se je, da so odšle. Čudna bitja. Potem je ponovil poskus, pomislil je, da šele večkratne ponovitve poskusov pod enakimi pogoji dajo prave rezultate. Enkratno opazovanje ni dovolj, da bi se dovolj dobro ugotovila dejstva. Zato je spet raztresel po tleh ostanke polente in čakal. In so prišle. V polmraku. Vendar ni bil prepričan, ali so iste. Lahko da so bile, lahko da ne. Kategorizacija opazovanih objektov je seveda pomembna. Zato je sklenil, da jih bo tokrat pričakal tako, da jih bo lahko videl. Postopoma jih je začel ločevati in jim dajati imena. In presenetljivo, tudi one so postajale vedno bolj pogumne, tudi one so si ga ogledovale. Dajal jim je jesti in one so prihajale in on jih je ločil med seboj. Sedaj je vedel, da so vedno iste in da jih ni več kot štiri. Vedno ene in iste. Potem si je prizadeval, da bi prišle še čez dan, pravzaprav si jih je zaželel, njihove previdnosti in radovednosti, njihove diskretnosti.

Nekdo se ga je okoli božiča le spomnil, telefon je zazvonil! Ustrašil se je, da jih bo odgnal ta predirni zvok, če so bile že namenjene na odpravo. Bil je sin, ki ga je povabil, naj preživi večer pri njih, pa je odklonil. Prav nič mu ni bilo do tega, da bi ga vnuki, saj jih ima rad, vlekli za lase in ušesa, da bi plezali po njem, da bi se tista histerična mlada ženska, ki živi s sinom, vtikala vanj in ga karkoli spraševala. Raje se bo posvetil objektom svojega raziskovanja, kot jih je ljubkovalno imenoval. Poleg tega bi ga tam mogoče celo silili s kakimi molitvami. Sin sicer ni bil vzgojen v tem duhu, ne ve pa se, kaj je ženska naredila iz njega.

Sicer pa se bodo videli za novo leto. Mogoče za novo leto. To je bolj nevtralna reč. In za cel svet, ne samo za katoliški, rimskokatoliški. Vedno bolj je bil prepričan, da imajo tudi živali dušo. Nasmehnil se je. Totemizem. Tudi prav.

In so ga razočarale. Tokrat jim ni ponudil samo polente, temveč je narezal še nekaj koščkov klobase. Vsa živa bitja imajo pravico do bivanja. V to je bil sedaj povsem prepričan. In zakaj jim ne bi dal malo maščobe? Pa jih ni bilo. Predstavljal si je, da bi jih mogoče lahko celo udomačil, jim dal imena. Pa jih ni bilo. Sklenil se je maščevati. Ne morejo zatajiti zdaj, ko se je odpovedal družinskemu prazniku, ko je pripravil priboljšek. Zato je posebno skrbno pomil vso posodo, s čistilom večkrat premazal kuhinjo, predsobo in celo kotlovnico, ki je sicer še nikoli ni počistil drugače kot z metlo. Vse je premazal z ekstraktom čistila, ne da bi dodal dovolj vode. Bil je jezen, užaljen, prizadet. Ob uri, ko bi moral priti raznašalec časopisov, pa ga zaradi praznika seveda ni bilo, je končal. Razkužil je celo hišo. Vse. O živalicah pa ne duha ne sluha.

Prišli so prednovoletni dnevi. Gledal je televizijo in čakal, da pridejo in zavohajo to njim sovražno okolje, da bodo kaznovane. Toda ni jih bilo. Od nikoder. Začelo se mu je dozdevati, da ni bil pravičen. Končno imajo one svoje življenje, imajo pravico priti ali ne priti k njemu, razpolagajo same s seboj. Torej je bil malenkosten, sovražen. Tak pa človek ne sme biti. Zato je s toplo, vročo vodo prepomil celo hišo, da je čimbolj temeljito odstranil razkužila in čistila, ki motijo človekov voh, kaj šele voh teh občutljivih živalic. In ponovno

jim je pripravil pojedino: sir in slaninico in malo tunine in mleko. Za mleko ni bil prepričan, to je bolj za mačke, je pomislil. Vseeno. Novo leto je in novo leto je za vsa živa bitja na svetu. Tudi zanj in zanje. Vedel je, da so mu odpustile, da bodo prišle, nežno, boječe, vljudno, kulturno in vestno bodo vse pojedle, skorajda počistile, in odšle. In potem bo že novo leto in on bo šel spat.

Pa je spet zazvonil telefon. Predirljivo, nesramno, obupno naglas, zastrašujoče. Takoj si je očital, da ga ni utišal. Bil je sin. Ali prideš k nam, več nas bo, tudi Agatini starši pridejo, to je bila tista ženska, mati vnukov, veselo bo, pridem pote in te potem tudi peljem domov. Mirno mu je razložil, da pričakuje obisk, miši, da je vse pripravil, da sicer pri njem alkohola ni, da pa je mleko in da je zelo svečano in da se bodo vsi lepo imeli. Ko ga je sin še enkrat vprašal, kdo pride, je mirno ponovil, da miši, štiri, lahko pa, da bodo pripeljale še kakšno s seboj, da so skromne in da za vse skupaj ni potreboval več kot tri dekagrame živil in da bo to zadostovalo.

Mala flinta

Lep, svetel julij. Narava je bila to leto zgodaj prebujena. Daleč okoli nič ni grozilo ljudem. Navajeni so bili na vse, v tem svetu se je vendarle dalo živeti. Mogoče, vsako leto je možno, da pride toča. Kakor bi razgrinjal veliko belo preprogo, gre čez pokrajino. Prizadetost poljedelcev je velika, če jih pregrne. Ampak to niso vsi ljudje, to ni tako veliko zlo. Tudi suša lahko nastopi, seveda. Ampak iz dneva v dan je svet lahko lep, čeprav je možen potres, možne so bolezni, možne smrti. Del tega naravnega so.

Lokalni časopis, ki je pokrival rudarske revirje, je bil sredi poletja prazen kakor vsi časopisi. Tudi veliki. Komaj so napolnili rubrike. Nič se ni dogajalo ne v politiki ne v gospodarstvu. Velike teme so bile končane, o ničemer več ni bilo prav posebno privlačno pisati. In minili so časi, ko se je lahko pisalo o velikih dosežkih. Tudi to je šlo. Pisanja o brezposelnosti in regiji so bili tudi že vsi siti.

Tako je urednik poslal mlado novinarko pripravnico Stašo, da se domeni s policijsko postajo, da naredi kratko, iskreno, pa vendar naklonjeno reportažo o najmanjši policijski postaji v regiji. Samo obris nedeljskega dela policistov na postaji v Trzcu, najmanjšem kraju, ki je še imel policijsko postajo. Pa še to so hoteli zapreti, ker pač ni bilo veliko dela, ker je bil mir. Ali pa jo vsaj spremeniti v oddelek večje postaje, zmanjšati število policistov. Vsi krajanji so bili proti, to bi bilo dodatno osiromašenje kraja, skoraj kot da bi ukinili celotno osnovno šolo in naredili samo nekaj prvih razredov, ostanek pa priključili večji šoli v sosednjem kraju. Vsi so bili proti, ampak odločitev je pač lahko padla v Ljubljani. Z okoliščinami je bil urednik seznanjen, vendar o tem pripravnici ni govoril. Tega mladi ljudje, ki še ne živijo s krajem, ki si še želijo v Ljubljano ali celo v inozemstvo, ne razumejo. Dogovoril se je s komandirjem postaje za kratko reportažo in poslal novinarko za eno nedeljo tja. Naslednjo soboto pa bo to objavljeno. Tak je bil dogovor.

V Tržec je prispela zjutraj. Vse je bilo mrtvo, bolj večja vas kakor trg, vse zaspano, ljudje so seveda na dopustih, kar pa je kmečkih, imajo nedeljo. Policijska postaja je bila videti povsem zapuščena. Kritično je pogledala službene avtomobile, ki so stali pred hišo. Bili so čisti in urejeni. Tudi postaja od zunaj ni bila videti zanemarjena. Mogoče po velikosti res podeželska, vendar urejena. Staša ni mogla vedeti, v kakšen svet vstopa, predvsem pa ne, da so se policisti na njen prihod posebej pripravili, da so imeli dva sestanka in je komandir, ki bi se že zdavnaj rad skopal, dokler je bil še dovolj mlad, iz teh krajev, ki se jih je težko navadil, sklical moštvo, jim zabičal več zadev, jim vse lepo razložil in sam zase sklenil, da se bo držal pravil oziroma napotkov, ki jih je dobil na enem od usposabljanj, kako delati z mediji.

Možje, čistilka in tajnica so najprej počistili postajo, oboroženi del je popravił orožje, pendreke, lisice z vidnih, vsakdanjih mest, celice, zapor ali

prostore za pridržanje, kakor so rekli oni, so v kleti posebej skrbno očistili, ker niso vedeli, ali bo novinarko zanimalo tudi to. Domenili so se tudi, pa naj se zgodi karkoli, pa je bilo zelo malo možnosti, da se sploh kaj zgodi, da pred njo ne bodo uporabljali sile, da bodo prijazni. Komandir je tudi napovedal, da si bo to nedeljo ogledal, kako je s tatvinami poljščin v Srednji vasi, ker neprestano prihajajo prijave kmetov, da jim nekdo, verjetno cigani, morda meščani, težko pa, da kdo med njimi, krade poljščine. Vsi na postaji so se potihem muzali, da bo prišel v nedeljo in se spravil nad te neumne prijave, ki bi za rešitev potrebovale kar precejšen angažma, ne pa samo nedeljski ogled zadeve. Tudi komandir je vedel, da je tako, in še nedelja po vrhu. Pa je to treba storiti, zato naj se kar muzajo. Potem jih je opozoril, da morajo biti vsi, ki pridejo, urejeni, obriti, imeti morajo čiste nohte, čevlje, zlikane srajce.

Dežurni je vedel, da bo prišla, vsi so vedeli, čakali so jo. Štirje so bili, v pisarnah bodo počakali, urejali stvari, ki se jim jih skozi teden ne da, ne da nimajo dovolj časa, ne da se jim. Pisarniško delo pač. Zoprno.

Skozi okno je videl, da je prišla. Starejši policist se je vseeno posebej obril in uredil. On je vedel, da je dobro, če časopisi lepo pišejo o njih. Bil je najstarejši na postaji, za njim je bil komandir, potem pa so bili samo še mlajši policisti.

Ko je vstopila, se je delal, da je pač občanka, ki bi rada nekaj prijavila. Poznal je ogromno ljudi v kraju in okolici, skoraj vse, poznal je sorodstvene vezi, poznal je njihove male grehe, bil je velik vir informacij, kadar so morali ukrepati in se odločati. Bil je zvest svojemu šefu, povsem lojalen, vedno je bil na njegovi strani, varoval ga je, ker je večkrat opazil, da stvari ne nadzoruje, da ne zna in da se tudi ne znajde. No, tukaj ne bo težav. Vedel je, da je šef pri ženskah kar spreten in priljubljen.

Ko je povedala, da bi rada govorila s komadirjem in da je prišla od časopisa, si jo je ogledoval. Bila je lepa, ne prav posebno, bolj privlačna. Kar precej samskih policistov na postaji bi prišlo rade volje v nedeljo v službo, tudi izven razporeda, če bi vedeli, kakšna novinarka bo prišla. To je bilo tudi eno od vprašanj na pripravljalnem sestanku, pa je tistega, ki je vprašal, komandir zavrnil, da lahko pridejo vsi, da ur jim ne bo pisal, morajo pa oddelati vsaj štiri nedeljske ure, če že pridejo. Ne glede na to, če pride novinar. Na nedeljskem razporedu je bil tudi Samo, policist v disciplinskem postopku, človek, ki ga komandir ni maral, ker je imel vedno zoprna vprašanja, ker je vedno zahteval neke pravice in je znal povelje komandirja tudi odkloniti in primerno argumentirati. Pravzaprav ga komandir ni samo ne maral, v nekaterih pogledih ga je sovražil in se ga tudi bal. Tiha nesoglasja so se vlekla, nič oprijemljivega ni bilo z nobene strani, komandir pa je samo čakal, da bi bilo kaj narobe. In je seveda bilo. Prekoračitev pooblastil. Samo je pri zaslišanju osumljenca udaril. To so preživete metode, to se ne bi smelo zgoditi, tega si ne bi smel privoščiti. Pa se je zgodilo in komandir je imel v rokah orožje zoper njega. In ga je tudi uporabljal. In sedaj je ta zoprni Samo posebej vprašal, če razpored velja, ker bi on vse skupaj rade volje zamenjal. Ker komandir ni vedel, skoraj nikoli ni

vedel, kaj je res in kaj ne pri tem Samu, je odgovoril, da je razpored razpored in da je to vedno bil in ostaja.

Dežurni jo je vprašal, zakaj je prišla, ah, tako, seveda, saj vem, rekli so mi, da pridete in jo je napolil v čitalnico, ki so jo celo rahlo nasprejali, da ne bi preveč smrdela. Tudi čistilka se je posebej pripravila na prihod sedme sile.

Staša je gledala naokoli, videla je obdrgnjene stole, podboje, zlizana tla, zoprni in tesnoben občutek jo je spreletel, ko je vstopila. Takoj je videla, da jo pričakujejo. Vse je bilo tiho, kakor izumrla hiša je bilo videti. Potem je dežurni obvestil komandirja, da je prišla. Napolil jo je k njemu. Šla je po hodniku, kratkem in temnem. Dišalo je po čistilih. Ta vonj pa ni mogel prikriti nekaterih drugih vonjev, ki jih ni poznala. Mogoče po usnju, po olju za orožje, po kasarni. Komandir jo je sprejel. Še nikoli ni videla tako urejenega policista. Do sedaj so se ji vsi zdeli malo zanemarjeni, redko so imeli brezhibne hlače, čiste čevlje, vedno jo je nekaj motilo na njih. Posebej, če so bili debeli. Dobro. Lahko so tudi debeli. Komandir je bil skrbno počesan. Pomislila je, da mogoče zaradi nedelje.

Posadil jo je nasproti sebe. Miza je bila brez papirčka. Prazna, samo koledar in svinčnik in na pol k obiskovalcu obrnjena družinska slika. Vsak si jo je lahko bežno ogledal, posebno pa je govorila to, da je poveljujoči odgovoren, srečen družinski človek, ki verjame v družino, red, v čustva do bližnjih.

Ne, nismo pripravili kaj posebnega, tudi radi nimamo, če pride kaj posebnega, smo pa seveda pripravljeni na to. Nedelje so mirne, posebno tiste sredi meseca. Mogoče kakšna turistična reč, če kdo že zaide v te kraje. Ljudje, domačini so delavni, z njimi ni posebno velikih težav. Transit, promet, varovanje okolja – naštel ji je same pozitivne stvari. Že na sestanku je opozoril moštvo, da se civilnim opazovalcem in prišlekom ne sanja o ničemer, kar dela policija. Zato bodo prevladovale pozitivne teme, preventivne akcije. In seveda tatvina poljščin, da se bo videlo, da iščejo tudi tatove. Najprej, če želi, ji bo razkazal hišo, seveda, če želi, lahko fotografira, vse je dovoljeno. Iz izobraževanja je vedel, da medijem pravzaprav ne smeš postavljati ovir tam, kjer ni res nujno potrebno.

Ko sta odprla vrata policistov, ki so seveda tudi že vedeli, da je novinarka v hiši, so vsi lepo sedeli za računalniki, videla je, da so še starejši kot možje v uredništvu. Vstali so, hitro in odločno, in se postavili v nekakšen pol pozor. Tudi Samo, predvsem on. Komandir je prebledel od jeze. To seveda ni v navadi, ker pa civili tega ne morejo vedeti, se je zgodilo. Oblila ga je groza, kaj, če se bo to novinarki zdelo potrebno in bo napisala?

In potem je zmanjkalo vsega. Deset minut, pa sta bila okoli. Torej je bilo treba iti naprej po načrtani poti.

Ogled mesta dejanja pri kraji poljščin. Komandir se je pripravil. Prvič je videla nekoga, kako si za odhod iz hiše pripenja pas s pištolo. Vprašala je, če je to nujno. Odgovoril je, da je žal nujno, da pa je do sedaj še ni uporabil na terenu, samo na strelišču. Pri tem je razložil pol zakona o notranjih zadevah, kdaj in kako jo sploh lahko uporablja.

Sedla sta v lepo očiščen avto in se odpeljala. Razložil ji je primer. Potrdil je, da ni prav težak, je pa zopr in zgodi se lahko, da preraste v nasilje, če bi kmetje okoli njiv postavili lastne straže in ukrepali. To se ne sme zgoditi. Zato morajo raziskati. Oni odgovarjajo. Posebej je poudaril to, da so varuhi zakonitosti, premoženja ljudi in njihovih življenj.

Nedelja je bila lepa. Kmetje so bili kljub nedelji zunaj, predvsem so obirali ribez. To je bila nova kultura v teh krajih in vsi so jo gojili. Nekaj je le prinesla. Ničesar ni bilo, kar bi lahko skazilo to idilo. Ljudje so bili lahko srečni. Tam daleč je bila reka in rudnik in drugačni problemi. Sedaj pa je bila nedelja.

Do sedaj ni vedela, kaj naj bi pisala. Vse je bilo novo zanjo in vendar ni bilo nič posebnega. Moški se očitno trudi, da bi naredil dober vtis, da bi mu bila naklonjena. Ni ji ušla njegova zadrega, ko je odprl vrata in so se mladi policaji postavili v pozor. Tukaj nekaj ni bilo v redu. In sklenila je, da bo to prezrla.

On ji je nekaj razlagal, ona je sedela poleg njega, lepo se je držal vseh omejitev in pravil. Pripravil se je, imel je v glavi, kaj so do sedaj kmetje prijavili. Ni pa se mu sanjalo, kako bodo to rešili, če ne bo minilo samo. Njegovi nadrejeni ga niso imeli za posebno sposobnega, bil pa je zvest, med ljudmi na postaji je vzdrževal mir in red, posebnih težav z njegovo postajo ni bilo, on pa je normalno ambiciozen. Pa so imeli stalno pomisleke, da bi mu zaupali kaj večjega, na bolj zahtevnem terenu. Ni bilo jasno, ali bi mu radi očitali premajhno delovno vnemo ali pa niso verjeli v njegove sposobnosti.

Z dežurnim je bil domenjen, da ga bo sem in tja o čem obvestil, če bi kaj bilo. In je radijska postaja zahreščala, torej bo nekaj, je pomislil. Vedel je namreč, da mora v medijih predstaviti postajo kot nujno potrebno. In vedel je tudi, da mora mlada novinarka nekaj napisati, kar pa bi bilo težko, če se nič ne dogodi. Klic je sprejel z olajšanjem. Nekaj pa bo. Kje si, javi se, ja, kaj je, pojdi v Spodnje selo, pri številki 12 so v gospodarskem poslopju našli moško truplo. Sprejeto. Tega si ni želel. Tega pa ne. Odurna zadeva, ta trupla, še posebno poleti. Razmišljal je, kaj vse mora narediti. Najprej si bo sam ogledal zadevo, potem pa jih bo poklical, da bodo oni nadaljevali.

Ustavila sta se pred neko hišo ob cesti. Ljudje so bili že zbrani. Domači in nekaj sosedov. Vsi so čakali, kaj bo. Izstopila sta. Tam so bili neki starejši ljudje. Moški, očitno gospodar, je stopil naprej in se predstavil. Ljudem je nakazal, naj ne hodijo za njimi in ju je odpeljal za hišo. Ubogali so ga. Precej na samem, ob kolovozu, je stalo skoraj podrto gospodarsko poslopje. Ob njem je bil star slab avto, stoenka. Staša se je zavedala nelagodja, strahu, da bo prvič videla mrtveca. Boste pogledali? Bil je zaščitniški, vljuden, očitno vaje takih stvari. Pogledala je po planjavah, kjer je bilo veliko ljudi, ki so obirali ribez, tukaj pa je bil nekdo mrtev. Vse okoli je bilo normalno.

Ja, bo pogledala, spada zraven. Nič posebnega, preprosto oblečen mlajši moški debelega života, manjše rasti. Nič, samo muhe so se mu pasle okoli ust in zadebeljen konec vijoličastega jezika je molel iz ust. Oči so bile nekako polne vode. Ni se ji gabil. Nič ni čutila.

Komandir je bil očitno zmeden. Ni vedel, kaj naj naredi. Po zvezi je poklical postajo. Potrdil je dežurnemu, kaj je, na pol stran se je obrnil, ko je govoril, kakor bi se bal, da se bo začutila njegova negotovost. Samo Samo je na voljo, drugi ... no, v redu, naj pride Samo. Ne, dežurni mora ostati na postaji, če Samo, pa Samo.

Komandir je vprašal kmeta, kdo je moški. Ali je njihov domač? Ne, ni, ne pozna ga. Kdo ga je snel? On, kmet ga je snel, ker je mislil, da mu bo lahko še pomagal. Potem sta čakala. Nič, Samo naj pride, zavaroval bo kraj dogodka in stvari se bodo odvijale naprej. Nekaj je robantil, da bodo morale tatvine poljščin počakati, pa ravno danes, ko je nedelja in bi lahko kaj naredili, ker prihajajo ljudje od drugod in bi mogoče kdo kaj opazil. Jutri in čez teden ni nikogar, sami domačini, ti pa si ne kradejo.

Potem je prišel Samo. Čutila je, da je to situacija zanj. Samo mimogrede je pogledal truplo, nič posebnega, potem poklical dežurnega, povedal številke tablic, poklicati je dal dežurno okrajno zdravnico in sodno izvedenko za to nedeljo in tožilca. Vsako truplo je pač treba tako obravnavati.

Komandir je sicer protestiral, da dežurnega tožilca ne bi nadlegovali s tako zadevo. Obvestiti je treba samo še Ljubljano, kriminalistično službo. Ja, seveda. Če bo zdravnica ugotovila znake nasilnega dejanja. Komandir je bil jezen nanj. Samo je šel v stoenko in si ogledal notranjost, nekaj zapisoval, našel je na pol prazno steklenico najcenejšega ruma. Ko ga je vprašala, kaj išče, je rekel, da pismo, če je kaj pisnega ostalo. Komandir je šel s kmetom v hišo, verjetno na kozarček. Ljudje so počasi odšli. In je bila sama z njim in tistim mrtvecem tam notri. Nič, čakala sta. Ljudje tam okoli niso nič slutili, da se je tukaj nekaj končalo. Potem so po postaji sporočili, čigav je avto, našli so po registrskih tablicah. Moški bi lahko ustrezal starosti lastnika. Skoraj gotovo. Bil je z one strani Save. Samo je naročil kontakt s komerkoli, ki bi lahko potrdil istovetnost. Dežurni je rekel, da obstajata oče in brat. Samo je naročil, naj privedejo očeta.

Potem je prišla zdravnica. Staša je komaj gledala. Zdravnica si je nadela rokavice in natančno pregledala glavo, potem odvihala srajco, koža je bila marogasta, vijoličasta, odpela hlače, ud je bil v nabreklem stanju, skupaj s policistom sta moškega potem prevrnili na trebuh, zdravnica je pogledala še kožo tam in lasišče na zatilju, potem roke. Dežurni na postaji je očitno dobro obvladal položaj, ker so prišli še ljudje od komunale.

Staša je vedela, da nič od tega ne more biti v reportaži. Ne nesposobni komandir, ne živahni in očitno tudi malo problematični Samo, ne ta čudni človek, ki se je pokončal na tak lep poletni dan. Ko ni slabo vreme, mračno, depresivno. In v reportažo tudi ne bo šlo, da so ljudje tam okoli obirali ribez. Mogoče se bo zgodilo še kaj. Mogoče.

Samo je blestel. Prišel je še namestnik tožilca. Ta je pozorno poslušal Sama, skupaj sta pogledala avto, spravili so verigo, s katero se je pokojnik obesil, očitno jo je našel kar na kraju. In potem so čakali očeta. Nekdo ga je pripeljal.

Že od daleč se je videlo, da je velik, pokončen starec. Hodil je pokončno, nekoliko težko, šepal je, s palico.

Tega, kar bo videla sedaj, se je najbolj bala. Grozo starša, bolečino starša, da je njegov otrok mrtev. Zaželela si je, da bi se zmotili in ta dostojanstveni, mogočni starec ni oče tega nesrečnega človeka. Prihajal je blizu, kakor bi prišel na ogled bojišča. Tožilec ga je opazoval, vsi so čakali. Tožilec ga je vprašal, ali je to ta in ta in ali je njegov sin. Starec je pomolčal, s palico dregnil v ležečega moškega na tleh, kakor bi se hotel prepričati, da ni živ, kakor bi lovec ugotavljal, ali je zver mrtva. In je potrdil, ja, ta je, moj sin. Obrnil se je brez drugih besed in odšel. Vsi so bili začudeni, vsi so ostali brez besed. Nič.

Medtem je komandir že prišel iz hiše. Stvar je bila končana. Komunalna delavca sta s težavo odnesla truplo na nosilih do ceste, nista ga tlačila v vrečo, preokorno bi bilo, ljudje so sedli v svoje avtomobile in odšli. Na koncu so ostali oba policista in ona. Ni bilo kaj komentirati. Komandir si je oddahnil, da se je končalo. Sedaj bo samo napisal zapisnik, mogoče bo to prepustil Samu. Staša je brez besed sedla k njemu v avto, da sta se odpeljala v Tržec.

V ponedeljek je že zjutraj prišla v službo, brez reportaže. Urednika še ni bilo, pa so v desku klepetali. Nekdo je rekel, veš, da se je Mala Flinta obesil. Kdo? Mala Flinta. Zarezali so se, češ kakšno ime pa je to, Mala Flinta. Ja, je rekel, Mala Flinta. In ima brata, ki je Velika Flinta. Ta da je bil majhen in debelušen, brat pa velik in tršat. Tak kot oče. In zakaj se je obesil, ta Mala Flinta? Kaj pa veš. Ker je bil pač Mala Flinta. Mogoče zato. Delal je v rudniku kot vzdrževalec, brat je direktor zdravstvenega doma, oče pa je bil pred davnimi leti direktor rudnika. Mala Flinta pač.

